

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

Желтова Марина Олексіївна

УДК 37.091.12: 664: 378.9 (043.3)

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО
ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ ХАРЧОВОЇ
ГАЛУЗІ**

19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі психології Запорізького національного університету, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор

Шевченко Наталія Федорівна,

Запорізький національний університет

завідувач кафедри педагогіки та психології
освітньої діяльності

Офіційні опоненти: доктор психологічних наук, професор

Чernобровкін Володимир Миколайович,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,

завідувач кафедри психології та педагогіки;

кандидат психологічних наук, професор

Лисянська Таїса Миколаївна,

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова,

професор кафедри психології

Захист відбудеться «27» березня 2019 року 14⁰⁰ годині годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.10 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «27» лютого 2019 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

— Л. В. Долинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сьогодні в Україні відбуваються кардинальні зміни, які стосуються усіх сфер людської діяльності. Суттєвих перетворень, в умовах фінансово-економічної кризи, зазнала галузь ресторанного господарства, – високий рівень конкуренції, дефіцит певних продуктів, непроста демографічна ситуація та спад інтересу у споживачів. Значною мірою вирішення означених проблем та конкурентоспроможність закладів ресторанного господарства залежить від творчого підходу техніків-технологів харчової галузі. До їх компетенцій входить широкий спектр завдань: дослідження та систематизація напрямків розвитку сучасної кулінарії; впровадження нових, науково обґрунтованих технологій приготування кулінарних страв; вдосконалення виробничої програми; розширення видів послуг; розробка інноваційних продуктів та страв; формування меню та його дизайну. Діяльність фахівця харчової галузі пов'язана з необхідністю реалізації творчого потенціалу, адже галузь ресторанного господарства дуже складно піддається коригуванню, маючи в арсеналі лише чотири основні смаки та стандартний продуктовий набір. За таких умов розвиток творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі стає невід'ємною складовою їх фахової підготовки та умовою конкурентоспроможності.

В зв'язку з цим підготовка майбутніх фахівців харчової галузі вимагає створення особливих психолого-педагогічних умов розвитку їх творчого потенціалу.

Науковим підґрунтям для розгляду означеної проблеми є праці зарубіжних та вітчизняних науковців. Значну цінність мають праці Д. Б. Богоявленської (компоненти інтелектуальної активності), Дж. Гілфорда (психологія креативності), Л. О. Даринської (компоненти творчого потенціалу), А. Б. Коваленко (проблема емпіричних досліджень у психології творчості), І. В. Львової (риса творчого потенціалу), Т. М. Лисянської (проблема творчого мислення), О. М. Матюшкіна (структура обдарованості), В. О. Моляки (структура творчого потенціалу), О. О. Попеля (творчий потенціал як системна характеристика особистості), Дж. Рензулі (характеристики творчого потенціалу), В. А. Роменця (природа та механізми творчості людини), В. М. Чернобровкіна (динаміка творчого процесу).

Сутність поняття «потенціал» розкрито у роботах Б. Г. Ананьєва, Я. Є. Кальби, В. Ж. Келле, С. Д. Максименка, В. Г. Риндака, М. А. Садової, О. І. Савенкова, О. К. Чаплигіна, і в узагальненому вигляді може бути представлено як *інтегративна властивість особистості, що характеризує міру можливостей здійснювати творчу діяльність*.

Класифікація видів потенціалу представлено у наукових працях А. О. Деркача та В. Г. Зазикіна (біологічний, психічний та особистісний потенціал), М. С. Кагана (гносеологічний, аксіологічний, творчий та художній потенціал), В. О. Разумного (пізнавальний, творчий, ціннісно-орієнтаційний та комунікативний потенціал), Т. М. Лисянської та Г. В. Суходольського (інтелектуальний, характерологічний, особистісний, когнітивний, емоційний, вольовий, креативний та виконавський потенціал).

Творчий потенціал особистості вивчався в рамках таких наукових підходів: аксіологічний (В. А. Кан-Калик, М. Д. Нікандров); особистісно-діяльнісний (В. І. Андреев, М. С. Каган, В. М. Чернобровкін); здібнісний (Д. Б. Богоявленська, Л. Б. Єрмолаєва-Томіна); розвивальний (Г. С. Альтшуллер, В. В. Давидов); енергетичний (В. Ф. Вишнякова, Л. Н. Столович); ресурсний (Ю. В. Синягин, Н. І. Тимакова); інтегративний (Л. К. Веретеннікова, О. М. Матюшкін); системний (Л. О. Даринська, Я. О. Понамарьов).

Особливості розвитку творчого потенціалу фахівців різних галузей досліджено у роботах Ю. Ю. Дзекун (розвиток творчого потенціалу майбутніх менеджерів), О. М. Дунаєвої (формування креативності майбутніх вчителів), М. Д. Дяченко (творчий потенціал майбутніх журналістів), А. М. Машталір (творча складова майбутніх курсантів), Н. І. Недвиги (творчість майбутніх інженерів),

Різні аспекти творчості фахівців харчової галузі досліджені у роботах А. Ф. Амельченко, О. С. Благий, Н. В. Божко, Л. В. Гусечко, Л. В. Козловської, М. С. Лобура, О. Ф. Мельника, Н. С. Сичевської, Т. М. Стахмич та інших. Водночас поза увагою дослідників залишилося вивчення умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

Таким чином, протиріччя між вимогами ринку праці до творчого потенціалу фахівців харчової галузі та недостатня розробленість теоретичних та прикладних аспектів його розвитку в умовах вищих навчальних закладів обумовили вибір теми нашого дослідження: **«Психолого-педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі»**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри психології Запорізького національного університету за напрямками «Психологічне забезпечення формування та розвитку соціальних суб'єктів» (державний реєстраційний номер 0114U05324) та «Психолого-педагогічні засади розвитку компетентності суб'єктів освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0116U004863).

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою Радою Запорізького національного університету (протокол №5 від 17.12.2015 р.) та узгоджено Міжвідомчою Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол №5 від 14.06.2016 р.).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному вивченні психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі, а також розробці та впровадженні на цій основі психолого-педагогічної програми його розвитку у процесі фахової підготовки.

В основу дослідження покладено **припущення** про те, що: творчий потенціал техника-технолога харчової галузі як інтегративна властивість обумовлюється гармонійним розвитком мотиваційного, емоційного, вольового та когнітивного компонентів та за традиційною організацією навчального

процесу формується недостатньо, а його становлення буде більш ефективним при створенні комплексу психолого-педагогічних умов, спрямованих на гармонійний розвиток складових творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

Основні завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні підходи до вивчення проблеми творчого потенціалу, структуру творчого потенціалу фахівця харчової галузі та обґрунтувати психолого-педагогічні умови його розвитку.

2. Емпірично дослідити особливості розвитку структурних компонентів творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

3. Виявити рівні, динаміку та вплив психолого-педагогічних умов на структурні компоненти творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі у процесі фахової підготовки.

4. Обґрунтувати модель, розробити і апробувати комплексну психолого-педагогічну програму розвитку творчого потенціалу в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців харчової галузі.

Об'єкт дослідження – творчий потенціал фахівця харчової галузі.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови розвитку творчого потенціалу техніків-технологів харчової галузі.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали загальнопсихологічні та методологічні засади потенціалу особистості (Б. Г. Ананьєв, Я. Є. Кальба, В. Ж. Келле, С. Д. Максименко, В. Г. Риндак, М. А. Садова, О. І. Савенков, О. К. Чаплигін та інші.); дослідження підходів до вивчення творчого потенціалу особистості (Г. С. Альтшуллер, В. І. Андрєєв, Д. Б. Богоявленська, В. Ф. Вишнякова, М. С. Каган, В. А. Кан-Калик, О. М. Матюшкін, Я. О. Понамарьов, Ю. В. Синягин); структура творчого потенціалу (С. Доллінгер, Р. Стернберг, Є. П. Ільїн, О. М. Матюшкін, О. О. Попель, В. О. Моляко, І. В. Форостюк) основні положення розвитку творчого потенціалу (Д. Б. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Є. П. Ільїн, Т. М. Лисянська, Е. Торренс); психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців (А. Ф. Амельченко, Н. В. Божко, І. С. Булах, Л. В. Долинська, М. С. Лобур, Л. Я. Старовойт, Т. М. Стахмич, Н. Ф. Шевченко, В. М. Чернобровкін тощо).

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні*: теоретико-методологічний аналіз та систематизація літературних наукових джерел, порівняння й узагальнення даних теоретичних та емпіричних досліджень; *емпіричні*: спостереження, психологічний експеримент (констатувальний і формувальний), тестування за допомогою стандартизованих методик (див. стор. 9); *статистичні методи*: кореляційний аналіз (коефіцієнт кореляції Пірсона), метод перевірки статистичних гіпотез t-критерій Стюдента, однофакторний дисперсійний аналіз; опрацювання статистичних даних проводилося на базі пакету прикладних програм Microsoft Excel-2013.

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота виконувалася на базі Дніпровського технолого-економічного коледжу,

Торгового коледжу Запорізького національного університету, Миколаївського державного коледжу економіки та харчових технологій, Київського коледжу ресторанного господарства Національного університету харчових технологій та Київського технікуму готельного господарства.

Наукова новизна та теоретичне значення дисертаційного дослідження полягають у тому, що:

- *вперше* визначено сутність поняття «творчий потенціал техника-технолога харчової галузі» як інтегративну властивість особистості, котра включає мотиваційний, емоційний, вольовий та когнітивний компоненти, які характеризуються стійкістю професійної мотивації, емоційним ставленням до праці, вольовим потенціалом та творчим мисленням і обумовлені цілями та психологічними особливостями професійної діяльності фахівця харчової галузі; обґрунтовано критерії розвитку кожного структурного компонента творчого потенціалу (стійкість професійно-творчої мотивації, значущість професії, ціннісна саморегуляція, творче мислення) та їх показники; досліджено розвиток структурних компонентів творчого потенціалу, рівні його сформованості (високий, середній, низький та початковий) та динаміку впродовж фахової підготовки в закладі освіти; обґрунтовано психологічні (високий рівень розвитку творчої активності, сформованість інтелектуальної емоційності, розвиток цілеспрямованості, високий рівень розвитку творчої уяви) та педагогічні (атмосфера творчості у навчальному процесі та форми і методи навчання) умови розвитку творчого потенціалу фахівця харчової галузі; розроблено модель і психолого-педагогічну програму розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі, шляхом забезпечення вказаних психологічних та педагогічних умов;

- *розширено та доповнено* наукові уявлення про особливості розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців у процесі їх підготовки;

- *набула подальшого розвитку* система знань про структуру творчого потенціалу; здійснено подальший розвиток теорії творчого потенціалу.

Практичне значення одержаних результатів теоретичного та експериментального дослідження зумовлене можливістю їх застосування у навчальному процесі професійної підготовки студентів економіко-технологічних спеціальностей, зокрема спеціальності «Харчові технології»; для вдосконалення системи підвищення кваліфікації практикуючих фахівців харчової галузі. Розроблена комплексна психолого-педагогічна програма розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі може бути використана викладачами вищих навчальних закладів, психологами, фахівцями харчової галузі та ресторанного господарства як психологічний засіб розвивального характеру. Отримані теоретичні та експериментальні результати дослідження можуть бути використані в процесі викладання навчальних курсів «Вступ до спеціальності», «Технологія виробництва кулінарної продукції», «Організація виробництва закладів ресторанного господарства», «Організація обслуговування закладів ресторанного господарства», «Психологія та етика ділових відносин (для фахівців харчової галузі)» та інших спецкурсів.

Апробація та впровадження результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення дисертаційного дослідження обговорювалися й отримали схвалення на 4 Міжнародних, 1 всеукраїнській, 3 університетських науково-практичних конференціях та на засіданнях кафедри практичної психології Запорізького національного університету (з 2015 по 2018 рр.)

Результати дослідження *впроваджено* в навчальний процес Запорізького національного університету (довідка № 01.01-13/50 від 14.06.2018 р.); Київського коледжу ресторанного господарства Національного університету харчових технологій (довідка № 107 від 13.06.2018 р.); Миколаївського державного коледжу економіки та харчових технологій (довідка № 01-06/149 від 12.06.2018 р.); Торгового коледжу Запорізького національного університету (довідка № 01-37/126 від 07.06.2018 р.).

Особистий внесок автора. У науково-практичному посібнику «Творчий потенціал фахівців харчової галузі: теоретичні та практичні аспекти розвитку», підготовленому спільно з Н. Ф. Шевченко, авторським є: аналіз результатів теоретичного та емпіричного дослідження, обґрунтування та розробка комплексної психолого-педагогічної програми розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

Публікації. Матеріали дослідження висвітлено в 20 публікаціях, серед яких 1 науково-практичний посібник; 6 статей – у фахових виданнях України, 4 – у зарубіжних періодичних виданнях та збірниках включених до міжнародних наукометричних баз; 9 – матеріали наукових конференцій та інших наукових видань.

Структура та обсяг дисертації. Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, 1 додатку та списку використаних джерел, що налічує 250 найменувань (8 з яких іноземною мовою). Основний зміст дисертації викладений на 192 сторінках та містить 35 таблиць та 30 рисунків на 27 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 220 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, сформульовано мету, припущення, завдання, об'єкт та предмет дослідження, визначено теоретико-методологічну та методичну базу дослідження, наукову новизну та практичне значення роботи. Наведено інформацію про апробацію й впровадження отриманих результатів та публікації за темою дисертації. Подано дані про структуру та обсяг роботи.

У **першому розділі** «*Теоретичні засади дослідження творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі*» представлено філософсько-психологічний аналіз проблеми творчого потенціалу особистості, висвітлено психологічні характеристики професійної діяльності та творчого потенціалу техніків-технологів харчової галузі; визначено структуру та теоретичну модель творчого потенціалу фахівців харчової галузі; обґрунтовано психолого-педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

Науковим підґрунтям для розгляду означеної проблеми виступили праці видатних науковців про природу (Д. Б. Богоявленська, Дж. Гілфорд, І. В. Львова, О. О. Попель, В. А. Роменець) та структуру (Л. О. Даринська, О. М. Матюшкін, В. О. Моляко, Дж. Рензулі) творчого потенціалу особистості.

Змістове наповнення поняття «потенціал» розкрито у роботах Б. Г. Ананьєва, Я. Є. Кальби, В. Ж. Келле, С. Д. Максименка, В. Г. Риндака, М. А. Садової, О. І. Савенкова, О. К. Чаплигіна, що дає можливість розуміти його як *інтегративну властивість особистості, що характеризує міру можливостей здійснювати творчу діяльність*.

На підставі аналізу наукових джерел з'ясовано, що творчий потенціал майбутніх фахівців усіх сфер життєдіяльності займає ключову роль у становленні конкурентоспроможності та високого соціокультурного розвитку держави, а отримувати прибуток на ниві ресторанного бізнесу можуть лише творчі люди, які знають особливості ринкової економіки, мають високий рівень освіченості та професійної культури (В. В. Архіпова, В. С. Жураковський, Л. Г. Коваленко, В. О. Моляко).

Творчий потенціал особистості досліджено науковцями з різних наукових підходів: аксіологічний (В. А. Кан-Калик, М. Д. Нікандров); особистісно-діяльнісний (В. І. Андреев, М. С. Каган); здібнісний (Д. Б. Богоявленська, Л. Б. Єрмолаєва-Томіна); розвивальний (Г. С. Альтшуллер, В. В. Давидов); енергетичний (В. Ф. Вишнякова, Л. Н. Столович); ресурсний (Ю. В. Синягин, Н. І. Тимакова); інтегративний (Л. К. Веретеннікова, О. М. Матюшкін); системний (Л. О. Даринська, Я. О. Понамарьов), які відрізняються змістовим та структурним наповненням. У дисертаційному дослідженні ми спиралась на теоретичні положення інтегративного підходу, оскільки саме він розглядає творчий потенціал особистості як інтегративну єдність особистісних характеристик.

Різним аспектам творчого потенціалу присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Ю. Ю. Дзекун (розвиток творчого потенціалу майбутніх менеджерів), О. М. Дунаєвої (формування креативності майбутніх вчителів), М. Д. Дяченко (творчий потенціал майбутніх журналістів), О. М. Лободи (творчий потенціал майбутніх практичних психологів), А. М. Машталір (творча складова майбутніх курсантів), Н. І. Недвиги (творчість майбутніх інженерів). Водночас поза увагою дослідників залишилося вивчення умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

Враховуючи вимоги освітньо-кваліфікаційної характеристики професійної діяльності техника-технолога харчової галузі, визначено спектр його завдань: дослідження та систематизація напрямків розвитку сучасної кулінарії; впровадження нових, наукового обґрунтованих технологій приготування кулінарних страв; вдосконалення виробничої програми; розширення видів послуг; розробка інноваційних продуктів та страв; формування меню та його дизайну. Професійна діяльність фахівця харчової галузі пов'язана з необхідністю реалізації творчого потенціалу, адже галузь ресторанного господарства дуже складно піддається коригуванню, маючи в

арсеналі лише чотири основні смаки та стандартний продуктивний набір. За таких умов, розвиток творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів є невід'ємною складовою їх фахової підготовки та умовою конкурентоспроможності (О. С. Благий, Л. В. Гусечко, Л. В. Козловська, О. Ф. Мельник, Н. С. Сичевська).

Наукові погляди А. Ф. Амельченко, Н. В. Божко, М. С. Лобура, Л. Я. Старовойт, Т. М. Стахмич дали можливість визначити психологічні характеристики професійної діяльності фахівців харчової галузі, серед яких: високий рівень розвитку органолептичних відчуттів, психічних пізнавальних процесів, мотивації професійної діяльності, емоційна стійкість та відповідальності за життя і здоров'я відвідувачів.

Дослідження науковців (Т. Девітта, Є. П. Ільїна, Н. В. Кузьміної, І. В. Львової, О. М. Матюшкіна, В. О. Моляка, Л. П. Овсянецької, В. Г. Риндак, Р. Стернберга, І. В. Форостюк) дозволили виокремити структурні компоненти творчого потенціалу техника-технолога харчової галузі: мотиваційний, емоційний, вольовий та когнітивний компоненти. Змістом мотиваційного компоненту виступають сформованість професійних мотивів та мотивація на досягнення успіху. Змістом емоційного компоненту є психомоторна емоційність. Сутнісні особливості вольового компоненту проявляються в ініціативності, рішучості, самостійності, наполегливості, енергійності та уважності фахівця харчової галузі. Когнітивний компонент характеризується швидкістю, гнучкістю та оригінальністю мислення (див. рис.1)

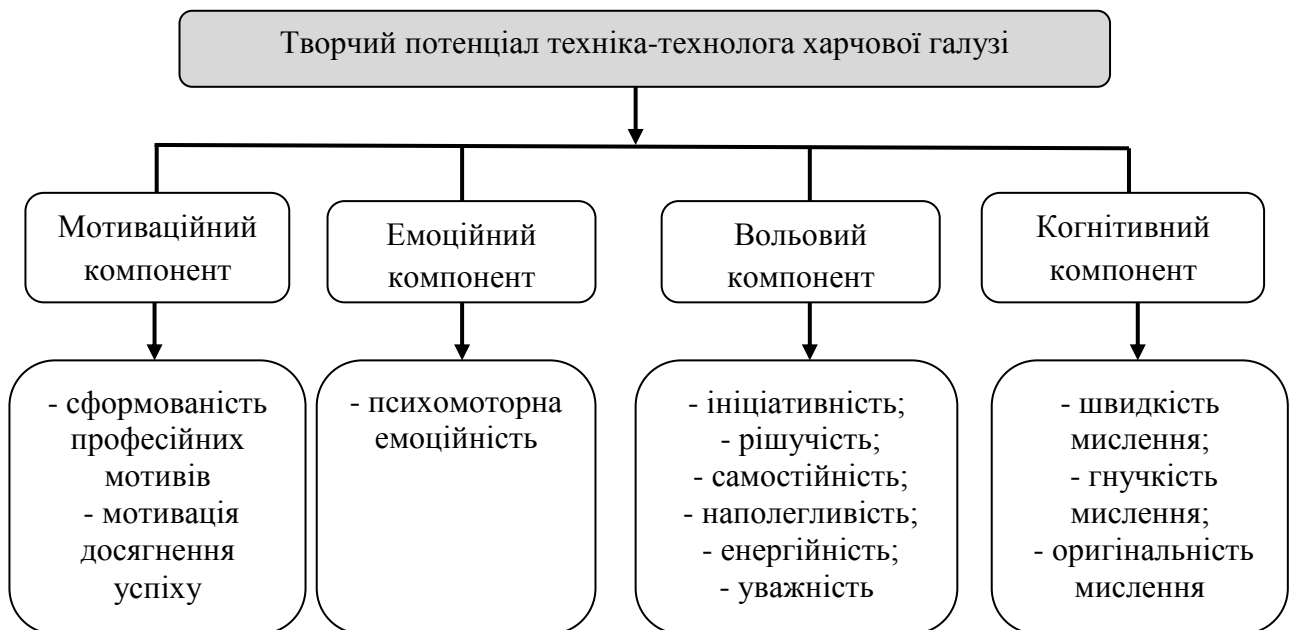

Рис. 1 Структурна модель творчого потенціалу техника-технолога харчової галузі

Узагальнення наявних в науковій літературі визначень творчого потенціалу дозволяє визначити *творчий потенціал техника-технолога харчової галузі як інтегративну властивість особистості, котра включає мотиваційний, емоційний, вольовий та когнітивний компоненти, які*

характеризуються стійкістю професійної мотивації, емоційним ставленням до праці, вольовим потенціалом та творчим мисленням і обумовлені цілями та психологічними особливостями професійної діяльності фахівця харчової галузі.

Теоретично визначено, що розвиток творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі буде ефективним за наявності певних психологічних та педагогічних умов. Ґрунтуючись на поглядах науковців, до психологічних умов віднесено: високий рівень розвитку творчої активності (Л. В. Козловська, Н. С. Сичевська); сформованість інтелектуальної емоційності (Л. В. Гусечко, О. С. Благий); розвиненість цілеспрямованості (Т. І. Гера, О. О. Попель, І. В. Форостюк); високий рівень розвитку творчої уяви (М. В. Горбунова, О. Ф. Мельник, Е. С. Романова). Педагогічними умовами розвитку творчого потенціалу визначено: наявність атмосфери творчості (О. В. Лобода, Т. Ф. Лошакова, С. О. Сисоєва); використання ефективних форм та методів навчання (І. О. Носова, О. М. Побірченко, В. І. Чепок).

Окреслені теоретичні положення стали основою емпіричного вивчення розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

У **другому розділі** «Експериментальне дослідження психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі» представлено методичні підходи, кількісні та якісні результати розвитку та динаміки структурних компонентів творчого потенціалу, визначено вплив психологічних та педагогічних умов на творчі можливості та рівні сформованості творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

Завданнями констатувального експерименту були: 1) емпірично дослідити особливості розвитку творчого потенціалу техника-технолога харчової галузі за такими компонентами: мотиваційний, емоційний, вольовий та когнітивний; 2) виявити динаміку розвитку структурних компонентів творчого потенціалу впродовж навчального процесу у коледжі; 3) визначити вплив психологічних та педагогічних умов на творчий потенціал фахівця харчової галузі; 4) на основі узагальненого аналізу отриманих результатів дослідження визначити рівні сформованості творчого потенціалу техника-технолога харчової галузі.

Дослідження творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі здійснювалось за критеріями, показниками та методичним інструментарієм, представленим у табл. 1.

Дослідженню особливостей розвитку творчого потенціалу передувало встановлення критеріїв та показників розвитку його компонентів. Критерієм формування мотиваційного компонента визнано стійкість професійно-творчої мотивації (Т. А. Лазарева, Т. Л. Мостенська, В. Г. Риндак, Н. С. Сичевська), саме вони впливають на розробку та впровадження інноваційних технологій приготування страв. Критерієм формування емоційного компонента слід вважати значущість професії (О. С. Благий, В. О. Моляко, О. О. Попель), що виявляється в емоційних переживаннях пов'язаних із процесом приготування страви, її оформленні та подачі. Для вольового компоненту критерієм формування означено ціннісну саморегуляцію особистості (І. Д. Бех, Л. В. Копець, І. В. Львова), що виявляється у ініціативності, рішучості, самостійності, наполегливості, енергійності та уважності особистості.

Критерієм формування когнітивного компоненту визначено творче мислення, (Дж. Гілфорд, Е. П. Торренс, І. В. Форостюк), тобто вміння знаходити декілька рішень у проблемній ситуації, діяти нестандартно та креативно.

Таблиця 1

Критерії, показники та методики діагностування творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі

Компоненти творчого потенціалу	Критерії	Показники	Методики діагностики
Мотиваційний	Стійкість професійно-творчої мотивації	Сформованість професійний мотивів, мотивація досягнення успіху	Діагностика мотиваційної структури (В. Е. Мільман) Діагностика мотивації досягнення А. Мехраб'ян (модифікація М. Ш. Магамед-Емінова)
Емоційний	Значущість професії	Психомоторна емоційність	Методика діагностики емоційності (В. М. Русалов)
Вольовий	Ціннісна саморегуляція	Ініціативність, рішучість, самостійність, наполегливість, енергійність, уважність	Вольові риси особистості (М. В. Чумаков)
Когнітивний	Творче мислення	Дивергентне мислення (швидкість, оригінальність, гнучкість)	Тест Е. П. Торренса (образна батарея, субтест №2 «Незавершені фігури»)

Вибірку респондентів склали студенти I, II, III та IV курсів Дніпровського технолого-економічного коледжу, Торгового коледжу Запорізького національного університету, Миколаївського державного коледжу економіки та харчових технологій, Київського коледжу ресторанного господарства Національного університету харчових технологій та Київського технікуму готельного господарства, які навчалися за спеціальністю 181 – «Харчові технології» та вступили до коледжів після 9 класу. Загальна кількість досліджуваних – 300 осіб (n=300), з яких 76 досліджуваних (n=76) студенти I курсу, 103 (n=103) – студенти II курсу, 55 (n=55) – студенти III курсу, 66 (n=66) – студенти IV курсу.

Дослідження рівня розвитку та динаміки компонентів творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі дозволило констатувати:

1. Аналіз отриманих результатів дослідження мотиваційного компоненту творчого потенціалу показав, що низький рівень сформованості професійних мотивів виявлено у 51-52% студентів I-II курсів навчання, а у 43-46% студентів III-IV курсів домінує середній рівень сформованості професійних мотивів. Низький рівень мотивації досягнення успіху діагностовано у 47-50% студентів молодших курсів, а у 46-49% досліджуваних старших курсів цей показник виражений на середньому рівні розвитку.

2. Результати дослідження емоційного компоненту показали, що середній рівень розвитку психомоторної емоційності виявлено у 50% студентів I-IVкурсів, а у 50% низький.

3. Діагностика вольового компоненту творчого потенціалу виявила середній рівень розвитку таких рис як рішучість, самостійність, та енергійність майже у 50% студентів I-IVкурсів. Низький рівень розвитку таких вольових якостей як ініціативність, наполегливість та уважність діагностовано у 50% досліджуваних всіх курсів навчання.

4. Аналіз результатів дослідження когнітивного компоненту творчого потенціалу студентів I-IV курсів показав, що майже всі показники (швидкість, гнучкість, оригінальність мислення) знаходяться на низькому рівні розвитку. Такі результати свідчать про те, що студенти I-IVкурсів мають складнощі у генеруванні творчих ідей.

5. Результати розрахунку t-критерію Стьюдента констатували, що досліджувані групи відрізняються за показниками розвитку творчого потенціалу (в межах 3-15%). Ці розбіжності проявляються у стійкості професійно-творчої мотивації, значущості професії, ціннісній саморегуляції та рівні розвитку творчого мислення впродовж фахового навчання.

6. Однофакторний дисперсійний аналіз виявив незначне зростання показників творчого потенціалу в межах 2-5% (що є статистично незначущим) впродовж всього періоду навчання у коледжі. За такими показниками творчого потенціалу як сформованість професійних мотивів, психомоторна емоційність, рішучість, уважність та гнучкість мислення виявлено статистично значуще зниження показників (в межах 7-13%) на II курсі навчання. Отриманий результат вказує на наявність кризи «Правильності вибору професії», яка підтверджена попередніми дослідженнями криз професійного становлення студентів коледжів (Л. А. Головей, Н. А. Канаєва, Є. І. Смирнова).

7. Результати діагностики психологічних умов показали, що творча активність виражена на низькому рівні у 43% студентів всіх курсів навчання. Визначено, що показники інтелектуальної емоційності у 46% студентів I-II курсів виражені на низькому рівні, а у 50% студентів III-IVкурсів на середньому рівні розвитку. Низький рівень розвитку цілеспрямованості діагностовано у 54% респондентів молодших курсів навчання та середній рівень розвитку у 36% студентів старших курсів. Виявлено, що показники творчої уяви переважно виражені на низькому рівні у половини студентів молодших курсів (50%) навчання, що гальмує розвиток творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

Дослідження показників розвитку творчого потенціалу виявили низький рівень забезпечення психологічних умов у процесі професійної підготовки майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

8. Кореляційний аналіз виявив прямий взаємозв'язок між психологічними умовами та показниками творчого потенціалу: професійні мотиви та творча активність ($r_{xy}=0,2$; $p\leq 0,01$), психомоторна та інтелектуальна емоційність ($r_{xy}=0,7$; $p\leq 0,01$), творча активність та ініціативність ($r_{xy}=0,3$; $p\leq 0,01$), цілеспрямованість та ініціативність ($r_{xy}=0,3$; $p\leq 0,01$), творча уява та творча активність ($r_{xy}=0,4$; $p\leq 0,01$), творча уява та оригінальність мислення ($r_{xy}=0,5$; $p\leq 0,01$).

9. Результати анкетування, метою якого була оцінка впливу педагогічних умов, показали, що за першою шкалою «атмосфера творчості» студенти відчували психологічний комфорт лише на 30% незалежно від курсу навчання. За другою та третьою шкалами «форми навчання» і «методи навчання» задоволеність студентами участю у різноманітних заходах не перевищувала 35% .

Дослідження оцінки впливу педагогічних умов показали недостатній рівень їх забезпеченості для розвитку творчого потенціалу фахівця харчової галузі.

10. Узагальнення результатів теоретичного аналізу та емпіричного дослідження дозволило визначити рівні та показники розвитку творчого потенціалу. Результати наведено в табл.2.

Таблиця 2

Рівні та показники розвитку творчого потенціалу майбутнього техника-технолога харчової галузі

Рівні	Показники рівнів розвитку творчого потенціалу
Високий	Сформованість професійних мотивів, бажання ставити перед собою нові цілі, переносити отримані знання у нову ситуацію, домінування мотивації прагнення до успіху, потреба досягати високих показників у діяльності, бажання реалізувати власні можливості; отримують емоційне задоволення від процесу створення страви власноруч; діють рішуче та самостійно, у процесі створення кулінарних страв виявляють високу концентрацію уваги та ефективно протидіють перешкодам на шляху до досягнення мети; виявляють інтерес до всього нового, завжди мають декілька стратегій для розв'язання проблемних завдань, продукують значну кількість нових ідей, відрізняються нестандартним підходом до власної діяльності.
Середній	Притаманна сформованість професійних мотивів, домінує мотивація досягнення успіху, потреба досягати цілей та реалізувати власний потенціал; виявляють емоційні переживання у процесі приготування страв; властива помірна енергійність, наполегливі, діють самостійно та впевнено, сконцентровані на процесі приготування та оформлення страв; виявляють частковий інтерес до нового, схильні до нестандартних рішень проблемних ситуацій, пропонують нові ідеї, але не завжди готові їх реалізувати, демонструють помірний рівень ініціативності.
Низький	Низька сформованість професійних мотивів, неможливість переносити знання у нову ситуацію, власна діяльність не є творчою та не відрізняється новаторськими підходами, домінує мотивація уникнення невдач; процес створення кулінарних страв не приносить емоційної насолоди; пасивні, діють шаблонно, при виконанні завдання розраховують на підтримку оточуючих; вибірково виявляють інтерес до нового, найбільше цікавить те, що співпадає з особистими мотивами та інтересами, рідко пропонують ідеї, у процесі розв'язання проблемних завдань діють стереотипно.
Початковий	Не виражені професійні мотиви, відсутня потреба у створенні кулінарних страв, притаманна мотивація уникнення невдачі; емоційні переживання відсутні, навіть у випадку невдачі; нерішучі у досягненні власної мети, пасивні, допускають чималу кількість помилок через власну неуважність, не можуть діяти самостійно; відсутні нові ідеї, діють шаблонно при вирішенні проблемних задач, рівень дивергентного мислення не дозволяє створити нову страву або технологію приготування страви.

Аналіз отриманих результатів свідчить, що за всіма критеріями числові показники студентів всіх курсів навчання є досить низькими. Майбутні фахівці харчової галузі дуже мало або взагалі не використовують творчий потенціал. У студентів молодших курсів ще не досить чітко сформоване уявлення про майбутню професійну діяльність, а також дуже мало дисциплін за професійним спрямуванням. Студенти старших курсів навчання не мають достатніх

психолого-педагогічних умов для розвитку власних творчих потенцій. Проаналізувавши результати за визначеними критеріями, можна констатувати, що у досліджуваних I та II курсів переважна кількість результатів знаходиться в межах низького рівня розвитку, однак деякі показники все ж таки сягають меж середнього рівня. У студентів III та IV курсів частина показників розміщується в діапазоні середнього рівня розвитку, але переважна більшість показників знаходиться в межах низького рівня. Показників, які б відповідали початковому та високому рівням розвитку було зафіксовано на кожному курсі, але їх частка не перевищує 10%.

Отримані результати обумовили необхідність розробки та апробації комплексної психолого-педагогічної програми розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі на другому році навчання.

У **третьому розділі** – *«Розвиток творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі»* викладені загальна стратегія, мета й завдання формульованого експерименту, представлено авторську модель та комплексну психолого-педагогічну програму розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі, подано результати її ефективності.

Теоретичним підґрунтям розробки комплексної психолого-педагогічної програми розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі стали положення системного, особистісно-діяльнісного та гуманістичного підходів.

В розробку програми розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі покладено провідні теорії творчого потенціалу (Г. С. Альтшуллер, Дж. Гілфорд, А. Маслоу, С. Меднік, Я. О. Пономарьов, Р. Стернберг, Е. П. Торренс); традиції вітчизняних та зарубіжних вчених щодо дослідження творчого потенціалу, його структури та розвитку (Д. Б. Богоявленська, Л. О. Даринська, Т. Девітт, А. Кроплі, Ю. М. Кулюткин, І. В. Львова, В. О. Моляко, Л. П. Овсянецька, В. А. Роменець, І. В. Форостюк, згідно яких змістові компоненти цього феномену набувають певних якісних та кількісних змін за відносно короткий проміжок часу при створенні відповідних психологічних та педагогічних умов в навчально-освітньому процесі.

Розроблена модель розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі ґрунтується на створенні психологічних та педагогічних умов розвитку творчого потенціалу, які визначили зміст програми розвитку творчих можливостей та засоби впливу на розвиток структурних компонентів творчого потенціалу фахівців (мотиваційний, емоційний, вольовий та когнітивний) (див. рис. 2).

У відповідності до моделі розроблено комплексну психолого-педагогічну програму розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі, основна мета якої полягала у здійсненні цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу на розвиток складових творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі з урахуванням визначених психологічних та педагогічних умов розвитку творчого потенціалу фахівця.

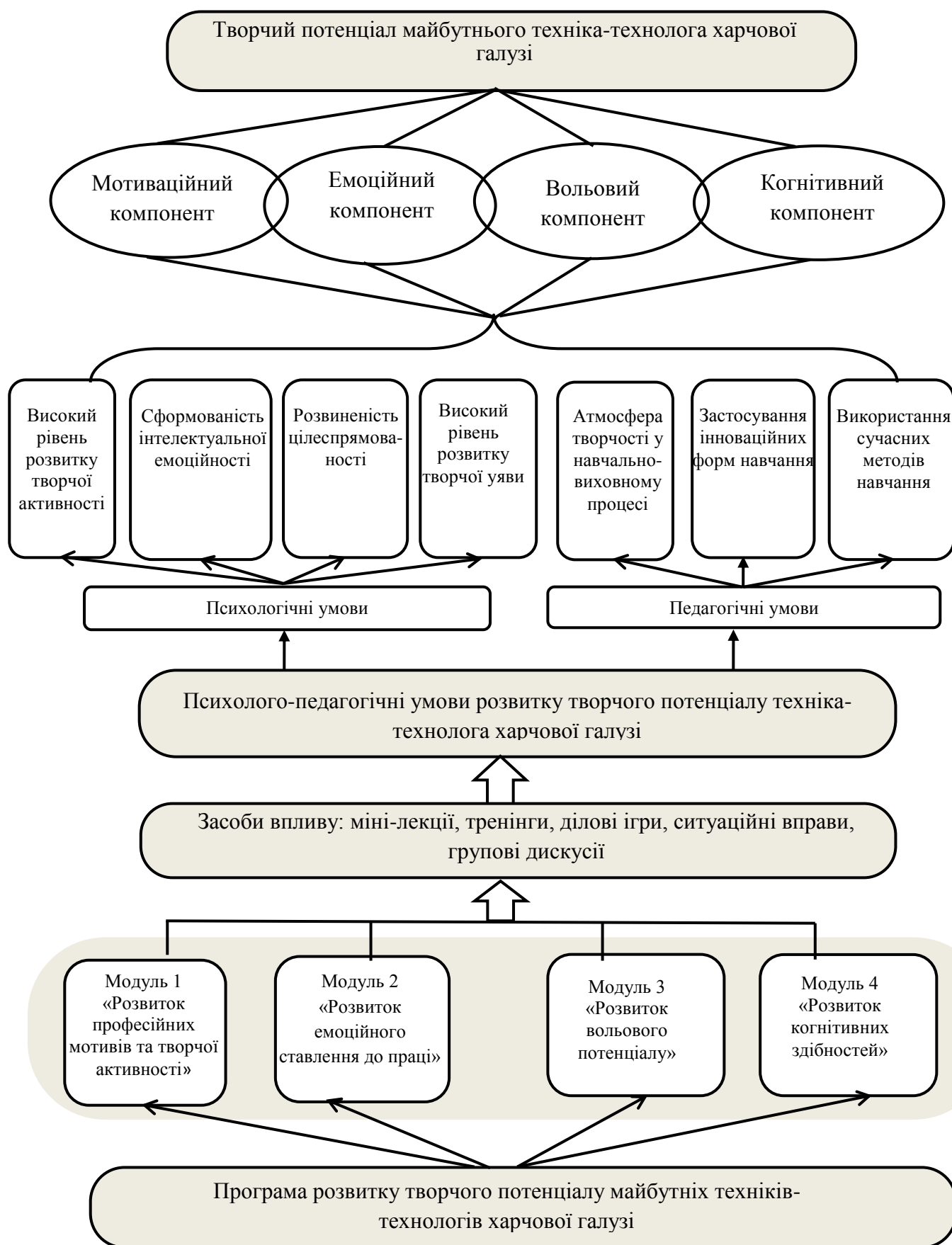

Рис. 2 Модель розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі

Комплексна психолого-педагогічна програма розвитку творчого потенціалу складалася з чотирьох модулів метою яких було формування складових досліджуваного феномену засобами активного соціально-психологічного навчання. Апробація програми відбувалась впродовж четвертого навчального семестру (2 курс, 1 семестр) в межах позанавчальної роботи та включала 16 занять (тривалістю по 4 академічні години кожне) один раз на тиждень, на базі Торгового коледжу Запорізького національного університету» (м. Запоріжжя).

Експериментальна група складалася з 40 студентів, контрольна група – з 37 студентів II курсу спеціальності «Харчові технології». Загальну вибірку формувального експерименту склали 77 респондентів. Кожне заняття включало в себе теоретичну й практичну частини.

Теоретична частина складалася із міні-лекцій, які передбачали усний виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу із використанням засобів візуалізації. Практична частина програми складалася з трьох-п'яти вправ у залежності від обсягів групової та індивідуальної роботи студентів. Актуалізація пізнавальної діяльності студентів здійснювалась через використання різноманітних методичних прийомів і засобів впливу, зокрема ситуаційних, творчих та аналітичних вправ, тренінгових технологій, групових дискусій, ділових ігор тощо.

Ефективність формувальної програми проявилася в позитивній динаміці показників сформованості професійних мотивів, мотивації досягнення успіху, рівнів розвитку психомоторної емоційності, вольових якостей особистості, в показниках швидкості, гнучкості та оригінальності мислення.

Для статистичної перевірки значущості відмінностей в контрольній та експериментальній групах по закінченню формувального експерименту було обчислене емпіричне значення t-критерію Стьюдента. Воно підтвердило статистичну значущість зрушень за кожним із досліджуваних критеріїв в експериментальній групі та їх відсутність у контрольній групі до та після формувального експерименту (табл. 3).

У респондентів експериментальної групи встановлено позитивну динаміку за показниками структурних компонентів творчого потенціалу. Так, зросли показники високого рівня сформованості професійних мотивів з 5% до 7,5%, та середнього рівня з 40% до 47,5%. Зафіксовано позитивні зміни у показниках мотивації досягнення успіху середнього рівня розвитку з 42,5% до 57,5%. Зросли показники психомоторної емоційності середнього рівня з 45% до 50%. Відзначено зростання показників вольових якостей особистості, таких як: ініціативність, рішучість, самостійність, наполегливість (від 3% до 7%). Позитивну динаміку спостерігаємо у показниках швидкості та гнучкості мислення, показники середнього рівня зросли на 5%. Відзначимо підвищення показника оригінальності мислення середнього рівня з 32% до 35% та високого рівня з 2,5% до 10%.

Як бачимо з таблиці, результати обчислень t-критерію Стьюдента для експериментальної групи майже за кожним показником вищі за табличне значення ($t_{\text{табл}} = 1,99$). Це свідчить про те, що отримані зміни у показниках ЕГ

після впровадження формувального експерименту є суттєвими, тобто статистично значущими.

Таблиця 3

Показники досліджуваних параметрів в ЕГ та КГ до та після формувального експерименту за t-критерієм Стьюдента

Показники розвитку творчого потенціалу	Експериментальна група (n=40)			Контрольна група (n=37)		
	Середнє значення		Значення t-критерію	Середнє значення		Значення t-критерію
	до ФЕ	після ФЕ		до ФЕ	після ФЕ	
Професійні мотиви	-30,9	-26,2	2,03	-29,8	-29,7	0,01
Мотивація досягнення успіху	127,9	133,7	2,05	137,2	137,6	0,10
Психомоторна емоційність	28,8	30,8	2,00	29,0	29,3	0,30
Ініціативність	4,7	5,5	2,03	5,0	5,1	0,06
Рішучість	4,9	5,8	2,03	5,4	5,4	0,08
Самостійність	4,8	5,6	2,06	5,1	5,1	0,06
Наполегливість	5,3	5,8	1,20	5,4	5,5	0,32
Енергійність	5,4	5,7	0,79	5,2	5,3	0,13
Уважність	4,7	5,5	2,14	5,3	5,3	0,07
Швидкість мислення	5,5	6,2	2,01	5,7	5,8	0,17
Гнучкість мислення	5,3	6,0	2,05	5,4	5,5	0,24
Оригінальність мислення	39,2	43,9	2,00	41,4	42,4	0,32

В цілому проведене дослідження підтвердило гіпотезу та дозволило сформулювати загальні висновки.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі, що виявилось у визначенні теоретичних засад означеної проблеми, вивченні особливостей розвитку структурних компонентів та рівнів розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі в процесі професійної підготовки, виявленні психолого-педагогічних умов розвитку творчих можливостей техніків-технологів, створенні моделі розвитку та обґрунтуванні, розробці й апробації комплексної психолого-педагогічної програми розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі.

1. Високий рівень розвитку творчого потенціалу техника-технолога харчової галузі є важливою складовою його професійної діяльності, яка забезпечує успішне виконання виробничих завдань та є умовою професійного розвитку. Згідно освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця харчової

галузі та на підставі виявлених психологічних особливостей професійної діяльності техника-технолога харчової галузі розвиток творчих потенцій майбутніх фахівців виробництва харчової продукції є обов'язковою умовою їх професійної підготовки.

Творчий потенціал техника-технолога харчової галузі є інтегративною властивістю особистості, котра включає мотиваційний, емоційний, вольовий та когнітивний компоненти, які характеризуються стійкістю професійної мотивації, емоційним ставленням до праці, вольовим потенціалом та творчим мисленням і обумовлені цілями та психологічними особливостями професійної діяльності фахівця харчової галузі.

2. Обґрунтовано критерії та показники кожного компонента творчого потенціалу фахівця харчової галузі. Критерієм розвитку мотиваційного компонента визначено стійкість професійно-творчої мотивації за показниками: сформованість професійних мотивів та мотивація досягнення успіху. Критерієм розвитку емоційного компонента – значущість професії, яка характеризується показником психомоторної емоційності. Критерієм розвитку вольового компонента визначено ціннісну саморегуляцію, а показниками – ініціативність, рішучість, наполегливість самостійність, енергійність та уважність. Критерієм розвитку когнітивного компоненту є творче мислення, а показниками – швидкість, гнучкість та оригінальність мислення.

3. Емпірично досліджено показники розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі відповідно до визначених критеріїв та показників. Якісний показник «сформованість професійних мотивів» у студентів III-IV курсів переважно виражений на середньому рівні розвитку, а у студентів молодших курсів – на низькому. За якісним показником «мотивація досягнення успіху» значна частка студентів має середній та низький рівень розвитку вказаного показника. Дослідження психомоторної емоційності показало, що студенти II-IV курсів готові до створення оригінальної страви та пропозиції оригінальних ідей на 40%, решта ж має низький рівень прояву вказаної характеристики. За критерієм «ціннісна саморегуляція» студенти I-II курсів мають низький рівень розвитку вольових якостей, а студенти старших курсів – середній. Діагностика дивергентного мислення показала низький рівень розвитку зазначених показників у студентів всіх курсів навчання. Отримані за всіма параметрами результати показали недостатній рівень розвитку творчого потенціалу та відсутність психологічних та педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі, що й обумовило зміст програми розвитку.

4. Визначено рівні розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі: високий, середній, низький та початковий та констатовано незначне його зростання (зі зниженням на II курсі) впродовж навчання у коледжі, що й обумовило розробку та впровадження психолого-педагогічної програми розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі на другому році навчання з метою подолання кризового періоду професійної підготовки та створення психологічних та педагогічних умов розвитку творчих потенцій техніків-технологів харчової галузі.

5. Обґрунтовано та розроблено комплексну психолого-педагогічну програму розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі методологічною основою якої є положення системного (творчий потенціал пов'язаний з особливостями навчально-виховного процесу), особистісно-діяльнісного (визнання студентів свідомими, ініціативними та активними суб'єктами творчої професійної діяльності) та гуманістичного (створення атмосфери творчості для розвитку творчих можливостей) підходів. Змістові та процесуальні аспекти програми розвитку творчого потенціалу забезпечують формування у студентів теоретичних уявлень про творчий потенціал та його структурні компоненти; усвідомлення значущості використання творчого потенціалу у професійній діяльності техника-технолога харчової галузі; оволодіння тренінговими технологіями з метою розвитку власних творчих можливостей та оптимального вирішення професійних завдань.

Апробація комплексної психолого-педагогічної програми розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі підтвердила її ефективність та результативність, що виявилась у позитивній динаміці показників структурних компонентів творчого потенціалу респондентів експериментальної групи, зокрема у підвищенні рівня сформованості професійних мотивів, мотивації досягнення успіху, психомоторної емоційності, вольових якостей фахівця та дивергентного мислення.

Проведене дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективи її вивчення пов'язані з подальшим дослідженням розвитку творчого потенціалу персоналу закладу ресторанного господарства та вивчення його впливу на результативність професійної діяльності фахівців харчової галузі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у вітчизняних фахових виданнях, затверджених МОН України

1. Желтова М. О. Теоретичний аналіз проблеми творчого потенціалу особистості / М. О. Желтова // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – № 2 (8) – С. 80-86

2. Желтова М. О. Творчий потенціал техника-технолога харчової галузі: визначення та структура / М. О. Желтова // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г. С. Костюка / За ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. – Запоріжжя: ЗНУ, 2016. – № 2 (10) – С. 49-54

3. Желтова М. О. Аналіз психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу техника-технолога харчової галузі / М. О. Желтова // Науковий вісник ХДУ. Серія: Психологічні науки, Вип.1. – Херсон.: ХДУ, 2017. – С. 62-67

4. Желтова М. О. Методичний інструментарій діагностики творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі / М. О. Желтова // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г. С. Костюка /

За ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. – Запоріжжя: ЗНУ, 2017. – № 1 (11) – С. 29-342.

5. Желтова М. О. Емпіричне дослідження педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі / М. О. Желтова // Науковий вісник ХДУ. Серія: Психологічні науки, Вип.5. – Херсон.: ХДУ, 2017 – С. 17-21

6. Желтова М. О. Апробація програми розвитку творчого потенціалу техніків-технологів харчової галузі / М. О. Желтова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки :збірник наукових праць / за ред. Ірини Савенкової. – (19), квітень 2018. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018 – С. 52-59.

Статті у зарубіжних виданнях та збірниках, включених до міжнародних наукометричних баз:

7. Шевченко Н. Ф., Желтова М. О. Психологічний аналіз креативності як важливої професії про якості майбутнього технолога громадського харчування / Н. Ф. Шевченко, М. О. Желтова // Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія, Вип. 51. – Х.: ХНПУ, 2015. – С. 285-297

8. Желтова М. О. Експериментальне вивчення психологічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі / М. О. Желтова // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г. С. Костюка / За ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. – Запоріжжя: ЗНУ, 2017. – № 2 (12) – С. 34-39.

9. Желтова М. О. Експериментальне дослідження психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі / М. О. Желтова // Science and Education a News Dimention. Pedagogy and Psychology, VI (63), Issue: 153, 2018.- С.85-88

10. Желтова М. О. Результати впровадження програми розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі / М. О. Желтова // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г. С. Костюка / За ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. – Запоріжжя: ЗНУ, 2018. – № 1 (13) – С. 54-60

Статті у інших наукових виданнях та матеріали наукових конференцій:

11. Желтова М. О. Теоретичний аналіз проблеми креативності фахівця харчової галузі / М. О. Желтова // Науковий журнал «Молодий вчений». Видавничий дім «Гельветика», № 7 (22) липень, 2015 р. Частина 2. С. 111-115

12. Желтова М. О. Проблема творчого потенціалу особистості / М. О. Желтова // «Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців» : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 17 лист. 2015 р. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2015. – С. 58-60

13. Желтова М. О. Категорія творчого потенціалу особистості: сучасний погляд на проблему / М. О. Желтова // «Молода наука-2016» : ІХ університетська наук.-практ. конф. студ., аспір. і молодих учених. – Запоріжжя : ЗНУ, 2016. – Т. 2. – С. 170-171

14. Желтова М. О. Формування творчого потенціалу як важливої професійної якості майбутніх техніків-технологів / М. О. Желтова // «Генеza буття особистості» : III міжнар. наук.-практ. конф., 20 грудня 2016 р. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2017. – С. 167-168

15. Желтова М. О. Розвиток творчого потенціалу майбутнього техника-технолога / М. О. Желтова // «Молода наука-2017» : X університетська наук.-практ. конф. студ., аспір. і молодих учених. – Запоріжжя : ЗНУ, 2017. – С. 264-266

16. Желтова М. О. Дослідження умов розвитку творчого потенціалу у закладах освіти / М. О. Желтова // «Технології роботи психолога в організації» : IV Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених, 19-20 жовтня 2017 р. – Запоріжжя : ЗНУ, 2017. – С. 19-20

17. Желтова М. О. Обґрунтування методичного інструментарію дослідження розвитку творчого потенціалу техника-технолога харчової галузі / М. О. Желтова // «Актуальні проблеми сучасної психології особистості та міжособистісних взаємин: матеріали IX міжнар. наук.-практ. конф., 23 квітня. 2017 р. – Кам'янець-Подільський : 2017. – С. 188-191

18. Желтова М. О. Проблема розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі / М. О. Желтова // Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин, 23 квітня 2018 р. : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. – С. 149-151

19. Желтова М. О. Результати формувального експерименту з розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі / М. О. Желтова // Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2018» : у 4 т. / Запорізький національний університет. – Запоріжжя : ЗНУ, 2018. – Т.2. – С. 301-303

Науково-практичний посібник

20. Шевченко Н. Ф. Творчий потенціал фахівців харчової галузі: теоретичні та практичні аспекти розвитку / Н. Ф. Шевченко, М. О. Желтова // ТОВ «ІМА-прес», 2018. – 126 с.

АНОТАЦІЇ

Желтова М. О. Психолого-педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2019.

У дисертації, присвяченій дослідженню психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі, визначено сутність поняття «творчий потенціал техника-технолога харчової галузі», розкрито структуру (мотиваційний, емоційний, вольовий та когнітивний компоненти). Обґрунтовано критерії та показники розвитку творчого потенціалу. Емпірично досліджено особливості розвитку структурних компонентів творчого потенціалу, їх динаміку впродовж навчального процесу; виявлено рівні розвитку творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів

харчової галузі та психологічні і педагогічні умови його розвитку у процесі професійної підготовки.

Обґрунтовано модель та розроблено і апробовано комплексну психолого-педагогічну програму розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі. Доведено її ефективність та доцільність впровадження в процес професійної підготовки фахівців харчової галузі у закладі освіти.

Ключові слова: потенціал, творчий потенціал, компоненти творчого потенціалу, рівні розвитку творчого потенціалу, технік-технолог харчової галузі, комплексна психолого-педагогічна програма розвитку.

Желтова М. А. Психолого-педагогические условия развития творческого потенциала будущих техников-технологов пищевой отрасли. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук по специальности 19.00.07 – педагогическая и возрастная психология. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2019.

В диссертационной работе, посвященной исследованию психолого-педагогических условий развития творческого потенциала будущих техников-технологов пищевой отрасли, представлен теоретический анализ научных подходов к изучению проблемы в современной психологической науке; выявлены особенности профессиональной деятельности и психологически важные качества специалиста пищевой отрасли; определено содержание понятия «творческий потенциал техника-технолога пищевой отрасли» и его структура; теоретически обоснованы психолого-педагогические условия развития творческого потенциала в процессе профессиональной подготовки. Эмпирически исследованы структурные компоненты (мотивационный, эмоциональный, волевой, когнитивный) творческого потенциала будущих техников-технологов пищевой отрасли. Выявлены уровни сформированности профессиональных мотивов, творческой активности, мотивации достижения успеха, психомоторной эмоциональности, волевых качеств личности (инициативности, решительности, самостоятельности, настойчивости, энергичности, внимательности) и дивергентного мышления (беглость, гибкость, оригинальность мышления). На основе обобщения результатов и статистической обработке данных установлены четыре уровня развития творческого потенциала будущих техников-технологов пищевой отрасли (высокий, средний, низкий, начальный). Выявлено доминирование среднего и низкого уровней развития творческого потенциала у будущих специалистов пищевой отрасли. Обоснована модель развития творческого потенциала, в которой наглядно отражена взаимосвязь элементов: психолого-педагогических условий, содержания программы развития, средств воздействия на развитие компонентов творческого потенциала. Разработана и апробирована комплексная психолого-педагогическая программа развития творческого потенциала будущих техников-технологов пищевой отрасли. В ходе формирующего эксперимента доказана эффективность представленной программы развития.

Ключевые слова: потенциал, творческий потенциал, компоненты творческого потенциала, уровни развития творческого потенциала, техник-технолог пищевой отрасли, комплексная психолого-педагогическая программа развития.

Zheltova M. O. Psychological-and-pedagogical conditions of the creative potential development of future technicians-technologists in the food industry. – Manuscript.

Dissertation for a Candidate degree in Psychological sciences, speciality 19.00.07 – Pedagogical and developmental psychology. – M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, 2019.

The research is devoted to the study of psychological-and-pedagogical conditions of the creative potential development of future technicians-technologists in the food industry. The content of the concept «creative potential of a technician-technologist in the food industry» has been defined, the structure (motivational, emotional, volitional and cognitive components) has been revealed. Criteria and indicators of the creative potential development have been grounded. Features of development of the creative potential structural components and its dynamics throughout the educational process have been empirically investigated. Levels, psychological and pedagogical conditions of development of the creative potential of future technicians-technologists in the food industry development in the process of professional education have been educed.

There has been substantiated the model, elaborated and approbated a complex psychological-and-pedagogical program of development of the creative potential of future specialists in the food industry. Efficiency and practicability of the program implementation into the process of professional training of the food industry specialists in the institution of education has been proved.

The key words: potential, creative potential, components of the creative potential, levels of development of the creative potential, technician-technologist in the food industry, complex psychological-and-pedagogical program of development.

Підписано до друку 26.02.2019 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. № 034
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.